

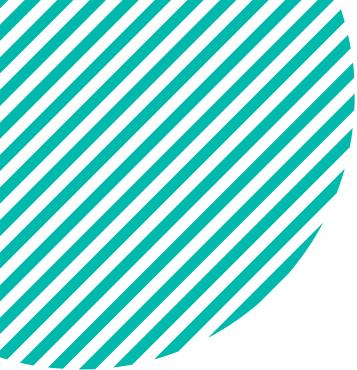

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ ASOCIJACIJE XY za 2020 godinu

Asocijacija XY je punopravna i akreditovana članica međunarodne organizacije IPPF
(International Planned Parenthood Federation)

A Member Association of
IPPF
International
Planned Parenthood
Federation
European Network

XY- ZDRAVSTVENE I SAVJETODAVNE USLUGE

Donator: IPPF EN

O PRIJATELJSKOM CENTRU ZA ZDRAVLJE MLADIH XY (PCZM XY)

Prijateljski centar za zdravlje mladih (PCZM) Asocijacije XY je nastao kao odgovor na nepostojanje servisa za mlade ljudе koji na adekvatan način štite i njeguju njihovo zdravље. Počeo je sa radom 2004 godine uspostavljanjem prvog Savjetovališta za seksualno i reproduktivno zdravlje u Bosni i Hercegovini a dvije godine kasnije upotpunjen je otvaranjem medicinske ordinacije u okviru koje se pružaju ginekološke usluge. PCZM predstavlja jedinstveno mjestо gdјe mladi ljudi, a posebno oni najranjiviji, u prijateljskom okruženju dobijaju odgovore na svoja pitanja i podršku koja im je potrebna.

Stručnjaci koji rade u PCZM XY koriste neosuđujući, prijateljski pristup u radu sa mladim ljudima, senzibilizirani su da prepoznaju i odgovore na specifične potrebe mladih, poštujući principe privatnosti, povjerljivosti i različitosti.

2020 godina je bila posebno izazovna, vjerovatno više nego bilo koja druga godina do sada. Menadžment Asocijacije XY i osoblje PCZM su činili velike napore kako bi održali kontinuitet usluga u doba kada su nametnute restrikcije uslijed pandemije uzrokovane COVID-19. Uprkos poteškoćama i neizvjesnoj situaciji, uspjeli smo održati gotovo isti nivo usluga kao i prošle godine s tim što je broj savjetovanja znatno povećan sa fokusom na online svjetovanje. Uprkos pandemiji COVID-19, naš PCZM je omogućio pristup visokokvalitetnim uslugama iz oblasti zdravlja, reproduktivnog zdravlja, odrastanja i zdravih stilova života za čak **3600 osoba**. Najveći broj osoba koje su dobine neku od usluga PCZM su mladi ljudi, uključujući mlade iz ranjivih i marginaliziranih grupa.

Najposjećeniji servis u okviru PCZM XY, dostupan i besplatan za djevojke do 26 godina je ginekološka ordinacija gdјe stručni tim koji se sastoji od ginekologinja, ginekologa i medicinske sestre u svom radu koristi prijateljski pristup kojeg su klijentice prepoznale kao ključnu specifičnost našeg centra.

Savjetovalište XY je osim mladim ljudima, dostupno i **roditeljima i profesionalcima** koji pokušavaju pružiti adekvatnu podršku mladim ljudima u specifičnom dobu adolescencije i odrastanja. Usluge savjetovanja su bile dostupne u prostorijama Asocijacije XY, a posebno putem telefona, Skype-a i mobilnih aplikacija kako bi osigurali da što veći broj građana kojima je naša pomoć bila potrebna dobije podršku na vrijeme.

Pozitivni komentari naših korisnika nas dodatno motiviraju da i dalje unapređujemo svoje usluge i prilagođavamo njihovim specifičnim potrebama. Naš cilj su zdravi mladi koji donose informirane i zdrave odluke.

„Hvala što postojite. Nemam osiguranje i ne znam gdje bih mogla otići na pregled a da ne platim čitavo bogatstvo. Utisak o vama i vašem osoblju mi je sjajan. Svaka čast!“ –klijentica naše ginekološke ordinacije (23 godine)

O PROJEKTU

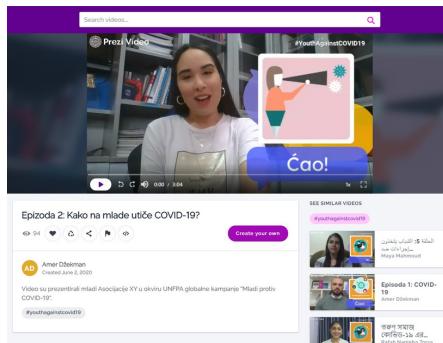
Asocijacija XY i Populacioni fond Ujedinjenih nacija (UNFPA) su i u protekloj godini nastavili svoju saradnju zasnovanu na srodnim strateškim ciljevima i zajedničkim regionalnim i nacionalnim prioritetima u svrhu unapređenja seksualnog i reproduktivnog zdravlja.

U 2019 godini, projekt finansiran od strane UNFPA je imao za cilj unaprijeđenje obrazovanja o zdravlju i zdravim stilovima života kao i poboljšanje dostupnosti kvalitetnim i provjerenim informacijama i savjetodavnim uslugama u navedenoj oblasti.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

"MLADI PROTIV COVID-19" - NACIONALNA KAMPAĐA O ZAŠTITI SEKSUALNOG I REPRODUKTIVNOG ZDRAVLJA

Mladi Asocijacije XY su snimili šest (6) videozapisa kao podrška globalnoj UNFPA kampanji "Mladi protiv COVID-19". Scenarij za svaki video sadržaj preveli su na bosanski jezik i prilagodili BIH kontekstu. Svrha kampanje je da se poveća svijest među mladim ljudima kada je u pitanju COVID-19 a svaka od šest epizoda je posvećena specifičnoj temi.

Postupak snimanja za mlade bio je sjajan način sticanja novih znanja i informacija koje mogu prenijeti svojim vršnjacima a tom prilikom su poboljšali komunikacijske i IT vještine, radeći samostalno na snimanju svog videa.

19.153 ljudi je putem društvenih mreža Asocijacije XY i UNFPA te web stranica spolnozdravlje.ba i asocijacijaxy.org imalo priliku vidjeti kampanju.

S obzirom na trajanje COVID-19 pandemije, video sadržaji su još uvjek koristan izvor informacija za sve mlade, ali i ostale koji žele da znaju nešto više.

Epizodi 1: COVID-19 koja pruža osnovne informacije o COVID-19, kao što su način prijenosa i način zaštite možete pristupiti putem linka <https://prezi.com/v/b7qrbmlxx-if/epizoda-1-covid-19/?preview=1>

Epizodi 2: Kako na mlade utice COVID-19? koja govori o tome kako specifična situacija COVID-19 utječe na mlade ljude i njihovo mentalno zdravlje možete pristupiti putem linka <https://prezi.com/v/i3n5vqiywvju/epizoda-2-kako-na-mlade-utice-covid-19/?preview=1>

Epizodi 3: Spolno zdravlje i COVID-19 koja pruža informacije o zaštiti spolnog zdravlja u pandemiji COVID-19 možete pristupiti putem linka <https://prezi.com/v/oxp3tdgwmanh/epizoda-3-spolno-zdravlje-i-covid-19/?preview=1>

Epizodi 4: Mladi, mentalno zdravlje i COVID-19 koja govori o izazovima pandemije na mentalno zdravlje te pruža savjete za mlade ljude možete pristupiti putem linka <https://prezi.com/v/l-lokfbawly/epizoda-4-mladi-i-mentalno-zdravlje/?preview=1>

Epizodi 5: Mladi ljudi u akciji protiv COVID-19 koja prikazuje akcije koje su mladi ljudi širom svijeta poduzeli protiv COVID-19 možete pristupiti putem linka <https://prezi.com/v/jvtygl0ewkzy/epizoda-5-mladi-u-akciji-protiv-covid-19/?preview=1>

Epizodi 6: Mladi, rod i COVID-19 u kojoj se govori o uticaju COVID-19 na djevojke i mladiće te o većoj izloženosti i ranjivosti djevojaka i žena u situacijama povezanim sa izolacijom možete pristupiti putem linka <https://prezi.com/v/1r3ik4j3cn-q/epizoda-6-mladi-rod-i-covid-19/?preview=1>

SAVJETODAVNA PODRŠKA ZA MLADE, RODITELJE I ŽENE TOKOM IZOLACIJE

Asocijacija XY je tokom čitavog trajanja restriktivnih mjera i izolacije u periodu mart-maj uspjela da osigura nesmetan rad savjetovališta te kontuirano pružanje podrške klijentima. U tom periodu su **173 osobe** potražile i dobjale pomoć i podršku psihologinje, koja je, uslijed ograničenog kretanja, uglavnom pružana online. Pandemija je bila najveći razlog zbog čega su nam se javljali mladi ljudi, roditelji i žene i tražili savjetodavnu podršku zbog *simptoma napada panike, depresije, letargije, osjećaja bespomoćnosti, svađa s partnerom, poteškoća u balansiranju između novih obaveza (rada od kuće i školskih obaveza djece) te psihološkog i fizičkog nasilja.*

MODUL O PRIJATELJSKOM PRISTUPU ZA ZDRAVSTVENE I DRUGE PROFESIONALCE KOJI RADE SA MLADIM LJUDIMA

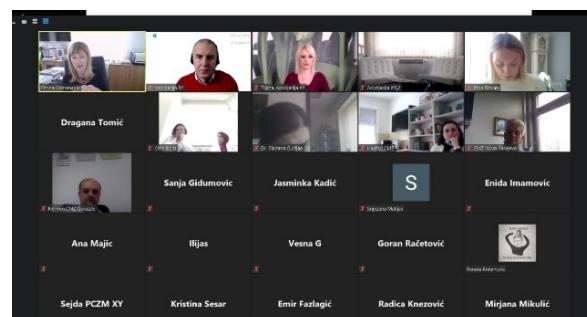
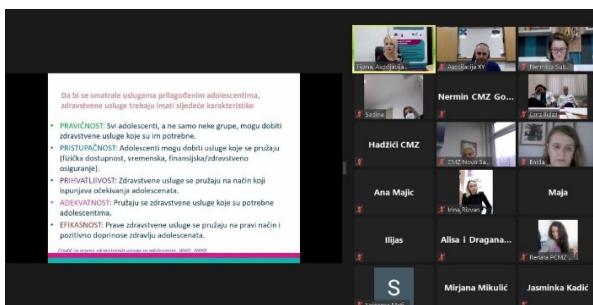
Asocijacija XY je angažirana da razvije modul o prijateljskom pristupu u radu sa mladim ljudima kao dio Priručnika o planiranju porodice za Republiku Srpsku i Federaciju BiH. Modul kombinuje teoriju i praktične primjere a namijenjen je ljekarima porodične medicine i ostalim profesionalcima koji rade sa mladim ljudima na nivou primarne zdravstvene zaštite. Njegova je svrha senzibilizacija zdravstvenih i drugih profesionalaca na specifične potrebe adolescenata i mladih, posebno ranjivih grupa kako bi im mogli pružiti usluge prilagođene njihovim specifičnim potrebama.

ONLINE EDUKACIJA ZA PROFESIONALCE IZ CENTARA ZA MENTALNO ZDRAVLJE

Zbog loše epidemiološke situacije u vezi s pandemijom COVID-19, Asocijacija XY je 08 i 09. decembra održala online edukaciju pod nazivom „Prijateljski pristup u pružanju usluga za ranjive grupe adolescenata i mladih“. Svrha edukacije bila je senzibilizirati pružatelje usluga prema specifičnim potrebama adolescenata i mladih iz ranjivih grupa kako bi im mogli pružiti prijateljske usluge prilagođene njihovim potrebama.

Na edukaciji je učestvovalo **40 profesionalaca iz timova centara za mentalno zdravlje** (psihijatri, psiholozi, socijalni radnici i medicinske sestre/tehničari) iz Banjaluke, Odžaka, Hadžića, Ilijadže, Vogošće, Ilijaša, Sarajeva, Goražda, Širokog Brijega, Prijedora i Mrkonjić grada.

Neke od tema o kojima se razgovaralo na edukaciji su faktori koji doprinose ranjivosti mladih, problemi i poteškoće s kojima se suočavaju ranjivi mladi kojiima je potrebna usluga, prepreke koje otežavaju pružanje usluga potrebnih mladima, koje usluge adolescenti percipiraju kao "prijateljske", kako pomoći mladima da se lakše prilagode uticajima pandemije COVID-19, kao i o socijalnim determinantama zdravlja i ključnim akterima u pružanju prijateljskih usluga mladima.

VIDEO SADRŽAJI ZA LAKŠE UČENJE O ZDRAVLJU MLADIH

Asocijacija XY je u saradnji sa agencijom Konteent iz Banjaluke kreirala pet (5) video sadržaj čija je svrha unapređenje obrazovnog programa te podrška nastavnicima osnovnih škola u realizaciji sadržaja predmeta Zdravi životni stilovi u Kantonu Sarajevu te Zdravlje mladih u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde.

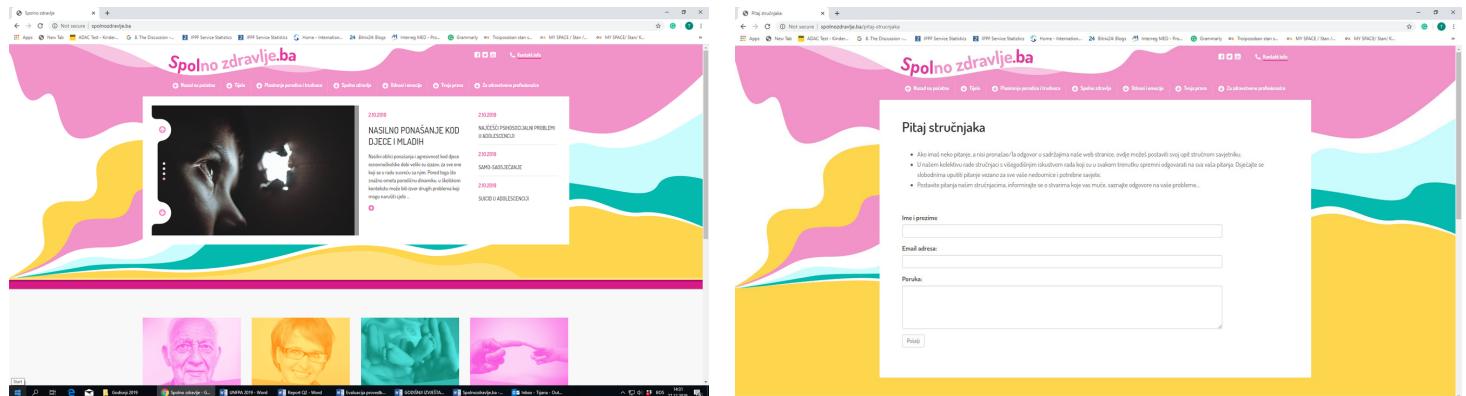
U složeni proces razvoja video sadržaja su, pored naših eksperata, bile uključene i stručne savjetnice pri kantonalnim i ministarstvima obrazovanja kao i federalnom ministarstvu obrazovanja. Svakako, djeca V i VI razreda osnovne škole kojima su video sadržaji namijenjeni su dala značajan doprinos ovom procesu.

Teme video sadržaja su pubertet i samopoštovanje, odnosi s drugima i empatija, poštivanje drugih i sprečavanje diskriminacije, prevencija nasilja i sigurnost u internetskom prostoru.

Uz video sadržaje, kreirani su moduli za nastavnike koji će ova videa moći da prikazuju kao dio online nastave i nastave u učionicama, bilo da su časovi skraćeni ili u regularnom trajanju.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade KS i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, mlade i sport BPK su prepoznali kvalitet urađenih sadržaja te napisali svoje preporuke za primjenu istih u 2021 godini.

Spolnozdravlje.ba je sveobuhvatan resurs namijenjen mlađim ljudima, roditeljima, obrazovnim i zdravstvenim profesionalcima, nevladinim organizacijama i svima onima koji žele **pouzdane** informacije i **povjerljive** usluge iz oblasti zdravlja, zdravih stilova života i seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Sadržajima o ženskom i muškom tijelu, pubertetu, planiranju porodice, trudnoći, kontracepciji, seksualnom zdravlju i pravima, odnosima, emocijama i drugim srodnim temama možete pristupiti preko stranice Asocijacije XY ili direktno na spolnozdravlje.ba

Opcija Pitaj stručnjaka vam omogućava da dobijete odgovor na pitanje ili dilemu bez straha da će neko za to saznati.

Zdravo odrastanje u predškolskim ustanovama Kantona Sarajevo

O PROJEKTU

„Zdravo odrastanje“ naziv je inovativnog programa namijenjenog djevojčicama i dječacima predškolskih ustanova sa ciljem njihovog osnaživanja i jačanja samopouzdanja kako bi u budućnosti mogli donositi informirane odluke i zaštititi svoje tijelo i zdravlje. Program promoviše nultu stopu nasilja i zasniva se na međusobnom poštovanju i uvažavanju različitosti te je namijenjen djeci od četiri (4) do šest (6) godina.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

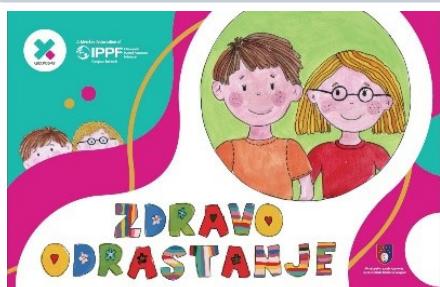
RAZVIJEN EDUKATIVNI PAKET „ZDRAVO ODRASTANJE“

Na izradi edukativnog programa radila je ekspertna grupa iz oblasti obrazovanja i zdravlja uz podršku Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. Edukativni paket čini Priručnik za odgajatelje i Vrtička kutija sa različitim edukativnim sadržajima koje će odgajatelji koristiti u radu s djecom.

Priručnik „Zdravo odrastanje“ predstavlja praktično pomagalo odgajateljicama u predškolskim ustanovama za spovođenje programa. Sastoji se od šest (6) modula koji su međusobno povezani i imaju za cilj jačanje emocionalne inteligencije i sposobnosti za zdrav razvoj i uspostavljanje odnosa tokom života, razvijaju sposobnost empatije kod djece te doprinose razumijevanju koncepta pristanka, ravnopravnosti, prava i poštivanja svojih i tuđih granica.

„S obzirom da program nudi inovativan pristup navedenim sadržajima, te da će odgajateljice imati na raspolaganju priručnik Zdravo odrastanje u predškolskim ustanovama, Vrtičku kutiju koja će predstavljati posebno iznenadnje, sa lutkama Hanom i Dadom koje djecu vode kroz planirane aktivnosti te dodatnim materijalima kao i edukacije, očekujemo zaista značajnu promjenu. Kontinuirana evaluacija koju planiramo provoditi u narednom periodu pokazat će i koliko smo u tome uspjeli.“ - **Doc. dr. Dženeta Camović**, profesorica Filofofskog fakulteta na Odsjeku za pedagogiju i članica ekpertne grupe "Zdravo odrastanje"

„Predškolski period je vrijeme intenzivnog socijalnog i emocionalnog razvoja djeteta. Odgajatelji, kao i roditelji teže da razvijaju zdrav identitet djeteta, da ga pripreme za različite socijalne interakcije koje ga očekuju u budućnosti. Mi smo modeli koje djeca oponašaju i najuticajniji oblik socijalizacije, usvajanja ponašanja, vještina, vrijednosti, stavova. Sigurna sam da će priručnik naći svoje mjesto u vrtićima i porodicama jer kroz izazovne i zanimljive aktivnosti daje mogućnost da dijete bolje razumije svijet koji ga okružuje i pronađe svoje mjesto u njemu.“ - **Nermina Fočak**, odgajateljica iz JU Djeca Sarajevo i članica ekpertne grupe "Zdravo odrastanje"

Edukativni paket „Zdravo odrastanje“

ODGAJATELJICE IZ VRTIĆA JU „DJECA SARAJEVA“ UČESTVOVALE U RAZVOJU PRIRUČNIKA

Program Zdravo odrastanje je predstavljen na dvodnevnoj radionici namijenjenoj odgajateljicama iz vrtića JU Djeca Sarajeva koje su spremne na uvođenje inovacija u svoj rad i koje posjeduju veliko iskustvo u radu sa djecom. Program su predstavile autorice Priručnika i članice ekspertne Radne grupe a jedna od njih prof.dr. Jasmina Bećirović-Karabegović je posebno naglasila važnost uključivanja odgajateljica koje su svaki dan sa djecom u vrtićima u sam razvoj Priručnika kako bi on imao optimalnu dimenziju funkcionalnosti i kvalitete. Zbog toga je radionica imala svrhu pilot radionice kako bi odgajateljice mogle na kompletan sadržaj Priručnika dati svoje mišljenje i prijedloge za unapređenje.

„Upravo odgajatelji i odgajateljice, referirajući se na svoja pedagoško-psihološka znanja stečena inicijalnim obrazovanjem i kontinuiranim profesionalnim usavršavanjem, a posebno na svoja praktična iskustva u praksi su najbolji partneri za kreiranje programa i priručnika po mjeri djece.“ - Prof.dr. Jasmina Bećirović-Karabegović

Svih 14 odgajateljica iz sarajevskih vrtića, iskazale su svoje zadovoljstvo predstavljenim materijalom i interes da što prije započnu sa njegovom realizacijom među sarajevskim mališanima uzrasta od četiri (4) do šest (6) godina.

POTPISAN MEMORANDUM O SARADNJI IZMEĐU MINISTARSTVA ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE KS, JU "DJECA SARAJEVA" I ASOCIJACIJE XY

Potpisani memorandum o saradnji predstavlja obavezu i spremnost navedenih institucija i Asocijacije XY za dugoročnu i kvalitetnu implementaciju programa „Zdravo odrastanje“. Ministar za obrazovanje, nauku i mlade KS Anis Krivić je, u ime Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, iskazao otvorenost i spremnost na saradnju i pružanje podrške aktivnostima ovog projekta koji za cilj imaju ostvarivanje najboljeg interesa djeteta.

„Društveno ulaganje i uključivanje djece u kvalitetne programe predškolskog odgoja i obrazovanja ključne su prepostavke za kvalitetan rast i razvoj djece. Zadatak obrazovnih vlasti je da osiguraju preduvjete za djetetov pravilan rast i razvoj te sigurno i podržavajuće okruženje,“ kazao je Krivić.

Direktorice JU "Djeca Sarajeva" Suanita Banda je također podržala ovaj projekt te su sa Asocijacijom XY dogovoreni modaliteti saradnje na realizaciji programa "Zdravo odrastanje" u predškolskim ustanovama, uz propraćen didaktički materijal, memorijske kartice, lutke, priručnik i postere.

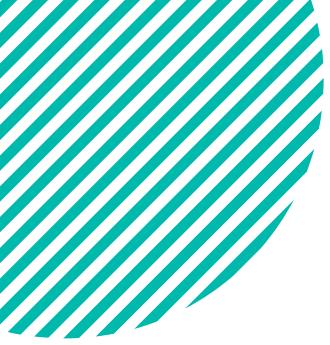

RODITELJSKI SAVJETNIK KAO PODRŠKA RODITELJIMA DA SE NOSE SA IZAZOVIMA I DILEMAMA

Facebook stranica - **XY Roditeljski savjetnik** je usluga online podrške za roditelje sa ciljem da pomogne roditeljima i da im omogući pristup pouzdanim, kvalitetnim informacijama i uslugama u oblasti zdravlja i zdravih stilova života. Psihologinja i psihoterapeutkinja odgovara na pitanja roditelja i pomaže im nositi se sa problemima i nedoumicama koje sa sobom nosi roditeljstvo, posebno u najosjetljivijem periodu života djece – adolescenciji.

Ove godine, Roditeljski savjetnik je imao još veću odgovornost zbog povećanog broja roditelja koji su nas redovno kontaktirali tražeći pomoć i podršku tokom trajanja perioda restrikcija uslijed pandemije COVID-19 kada im je bilo posebno izazovno kvalitetno balansirati između svih obaveza, uključujući rad od kuće, školske obaveze svoje djece i nivo zabrinutosti zbog nepredvidljive zdravstvene situacije.

Kvalitetne zdravstvene usluge za žene koje su pretrpjele nasilje u Kantonu Sarajevo

Donator:

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku,
raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo

O PROJEKTU

Projekat „Unapređenje zdravstvenih usluga ženama koje su pretrpjele nasilje u Kantonu Sarajevo,” omogućio je unapređenje zaštite zdravlja žena, djevojaka i djevojčica žrtava nasilja u Kantonu Sarajevo kroz pružanje kvalitetnih, besplatnih i sveobuhvatnih ginekoloških usluga i uspostavljanje referalnog sistema za upućivanje štićenica Sigurne kuće u druge relevantne zdravstvene ustanove koje pružaju usluge iz oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja i kreiranje informativno- promotivnog materijala važnosti redovnih ginekoloških pregleda. Niti jedna štićenica Sigurne kuće nema obezbijeđene redovne ginekološke pregledе, što znači da je kroz projekat pruženo najmanje 40 kvalitetnih zdravstvenih usluga i kontrolnih pregleda. Ovisno o potrebama svake pojedinačne klijentice, ukupan broj pruženih ginekoloških usluga može biti dvostruko ili trostruko veći.

Medicinsko osoblje Zavoda za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva i domova zdravlja sa područja KS prošlo je obuku u cilju ovladavanja novim znanjima i vještinama, potrebnim da bi se na najbolji mogući način, koristeći prijateljski pristup i prepoznavajući specifične potrebe žena, djevojaka i djevojčica koje su preživjele nasilje, odgovorilo na potrebe ove ranjive populacije. **Projekat je realizovan uz podršku Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS.**

Najznačanije aktivnosti i rezultati:

- Uspostavljena je saradnja sa Sigurnom kućom KS/Fondacija lokalne demokratije i intenzivirana saradnja sa JU „Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva KS“ zbog proširenja zdravstvenih usluga za štićenice Sigurne kuće u okviru ginekološke ordinacije Asocijације XY
- 10 doktora ginekologa i 16 medicinskih sestara-tehničara prošlo educirano i senzibilizirano za rad sa ženama žrtvama nasilja uz sofisticirane komunikacijske metode za identifikaciju žrtava nasilja i podsticanja traženja pomoći

Trening se pokazao neophodnim, jer po izvještaju Zavoda za javno zdravstvo KS o oboljenjima i stanjima utvrđenim u službi primarne zdravstvene zaštite u toku 2018. godine u kategoriji sindroma zlostavljanja, odnosno lošeg postupka (T74), nije registrovan niti jedan slučaj, što nam ukazuje na izraziti nedostatak detekcije i registracije nasilja u zdravstvu, kao i nepružanje adekvatne zdravstvene usluge, koja uključuje i redovne ginekološke pregledе.

- 20 žena i 14 djevojaka koje borave u Sigurnoj kući KS dobilo kvalitetne, besplatne i povjerljive ginekološke usluge

Medicinski tim ginekološke ordinacije Asocijacije XY je prošao niz obuka za primjenu prijateljskog pristupa u radu sa klijenticama, posebno mladima i vulnerabilnim grupama.

Osoblje ordinacije je senzibilizirano za pružanje usluga mladim ženama i osjetljivim grupama žena i posjeduje dugogodišnje iskustvo u tom smislu. Kompletan proces pružanja usluga je u ginekološkoj ordinaciji je regulisan Protokolom o radu medicinske ordinacije a osoblje vodi računa da se sva prava klijentica poštaju, posebno pravo na sigurnost i povjerljivost. Imajući u vidu specifičnost situacije u kojoj se nalaze djevojke i žene, korisnice projektnih usluga, Asocijacija XY je posvetila maksimalnu pažnju osiguravanju posebnih uslova rada ginekološke ordinacije. Jedan dan u sedmici je u potpunosti posvećen korisnicama usluga Sigurne kuće, a naručivanje klijentica na pregledi realizovano je u saradnji sa odgovornim osobama iz Sigurne kuće. Svaka djevojka i žena imala je svoj termin te bez čekanja dobila uslugu u skladu sa svojim potrebama. Svaki pregled u ordinaciji uključuje i osnovno savjetovanje i konsultaciju a usluge koje su se pružile uključivale su ginekološki pregled, papa test, ultrazvučni pregled, kolposkopski pregled, skrining na osnovne spolno prenosive infekcije, test na trudnoću, utvrđivanje trudnoće, liječenje i tretman infekcija.

U slučaju da se usluga klijentici ne može pružiti u okviru ginekološke ordinacije Asocijacije XY, ona se upućuje u partnersku ustanovu, Zavod za zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo. Asocijacija XY osigurava da se i u tom slučaju princip povjerljivosti i sigurnosti maksimalno poštuje.

- **Ginekološka ordinacija Asocijacije XY opremljena zaštitnom opremom i osnovnim lijekovima za potrebe štićenica Sigurne kuće**

U okolnostima COVID-19 krize, za klijentice je bilo potrebno obezbijediti zaštitnu opremu u vidu maski i rukavica, a jedan dio budžetskih sredstava je obezbijedio nabavku određene količine lijekova (npr. vaginalete i kreme koje se primjenjuju kod genitalnih upala), koji nisu na esencijalnoj listi a koji su se klijentici, u slučaju takvih dijagnoza, besplatno obezbijedili nakon samog ginekološkog pregleda.

- **Kreiran Info vodič za seksualno i reproduktivno zdravlje i promotivni video klip koji podstiče žene žrtve nasilja da koriste besplatne i povjerljive ginekološke usluge u ordinaciji Asocijacije XY**

Društvene i kulturološke norme, nedostatak informacija i traumatična iskustva proistekla iz nasilja kojem su bile izložene, kod mnogih žena koje su preživjele nasilje, mogu biti ključni razlozi koji utiču na percepciju i odluku da koriste usluge u oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Navedenim faktorima posebno su izložene djevojke i žene koje su žrtve seksualnog nasilja i nasilja u vezama. Asocijacija XY je razvila Vodič koji kroz prilagođene sadržaje osigurava pristup informacijama o značaju brige o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i esencijalnim uslugama koje su dostupne, povjerljive i koje adresiraju osnovne zdravstvene potrebe žena i djevojaka.

Prvi dio vodiča nudi informacije o važnim higijenskim navikama, značaju korištenja specifičnih ginekoloških usluga (Papa Test, Mamografski pregled, Ultrazvučna dijagnostika, testiranje na spolno prenosive infekcije, savjetovanje i planiranje porodice) za žene različitih uzrasnih skupina, a drugi dio Vodiča adresira potrebe žena koje su preživjele seksualno nasilje u porodici i nasilje u vezama. Međunarodna istraživanja naglašavaju potrebu da se ovim kategorijama žrtava nasilja ponude informacije o vrstama i metodama kontracepcije koje su im dostupne, a koje mogu spriječiti neželjene pojave (neplanirane trudnoće i pojava spolno prenosivih infekcija) u slučaju dodatnog izlaganja nasilju nakon napuštanja Sigurne kuće.

Slika: Isječak iz Info vodiča o seksualnom i reproduktivnom zdravlju

TRAJANJE: 16.7.2020. - 31.1.2021.

O PROJEKTU

Opšti cilj projekta je sigurno i zdravije inkluzivno okruženje za djecu i mlade sa poteškoćama u razvoju u Kantonu Sarajevo, a specifični ojačati kapacitete organizacija civilnog društva da odgovore na zdravstveno-odgojne probleme odrastanja sa kojim se suočavaju djeca i mladi sa poteškoćama u razvoju i njihovi roditelji. Realizuje se u sklopu projekta Stvaranje povoljnijeg okruženja za civilno društvo - EMBRACE, koji finansira Vlada Kraljevine Norveške, a implementira Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP).

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

- OJAČANI KAPACITETI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA DA INSTITUCIONALNO I INDIVIDUALNO DOPRINOSE RJEŠAVANJU PROBLEMA DJECE I MLADIH S INTELEKTUALnim TEŠKOĆAMA I NJIHOVIH RODITELJA KOJI SE ODNOSE NA ZDRAVSTVENI ODGOJ, SEKSUALNOST I SIGURNOST**

Opšti cilj projekta je sigurno i zdravije inkluzivno okruženje za djecu i mlade sa poteškoćama u razvoju u Kantonu Sarajevo, a specifični ojačati kapacitete organizacija civilnog društva da odgovore na zdravstveno-odgojne probleme odrastanja sa kojim se suočavaju djeca i mladi sa poteškoćama u razvoju i njihovi roditelji. Realizuje se u sklopu Predstavnici roditelja i osoblja šest organizacija civilnog društva sa područja Kantona Sarajevo čiji su korisnici djeca i mladi s poteškoćama u razvoju, prošli su petodnevnu edukaciju baziranu na međunarodno priznatoj metodologiji „Pričajmo zajedno...o odrastanju“. Edukacija je dizajnirana tako da učesnici po završetku posjeduju dovoljno znanja i vještina za samostalno izvođenje radionica sa roditeljima i odgajateljima, te djecom i mladima, korisnicima udruženja, da su osposobljeni za razumijevanje i adekvatan odgovor djeci sa razvojnim poteškoćama da prepoznaju životne cikluse, promjene u odrastanju, promjene intimnih dijelova tijela i psihološke promjene koje pubertet donosi, razumiju i primjenjuju metode i tehnike edukacije djece i mladih sa teškoćama u vezi sa higijenom i higijenskim navikama u školi, sa fokusom na pubertet i higijenu u ovom specifičnom periodu života i da znaju načine i metode planiranja, implementacije, evaluacije radionica krojenih po mjeri ciljanih grupa. Stvaranje povoljnijeg okruženja za civilno društvo - EMBRACE, koji finansira Vlada Kraljevine Norveške, a implementira Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP).

- OSNAŽENI KAPACITETI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U OBLASTI INTERNE I EKSTERNE KOMUNIKACIJE**

Dvodnevni trening iz oblasti odnosa s javnošću i digitalnih medija za roditelje, osoblje i menadžment iz šest projektnih organizacija obuhvatio je teorijsku obuku, a nakon toga i praktičan rad i vježbe za međusobno komuniciranje, uspješan prijenos poruka i vidljivost kampanja u medijima i mrežama i druge osnovne alate odnosa s javnošću. Rezultat ovog treninga je da roditelji ostvaruju lakšu i empatičniju komunikaciju između sebe, roditelji ostvaruju lakšu i efikasniju komunikaciju sa osobljem i menadžmentom udruženja, roditelji, osoblje i menadžment udruženja brže i efikasnije komuniciraju sa širokom javnosti i donosiocima odluka putem medija.

- USPOSTAVLJENA ONLINE PLATFORMA ZA PODRŠKU OCD U BIH U OBLASTI SEKSUALNOSTI I PREVENCije SEKSUALNOG NASILJA NAD DJECOM I MLADIMA S INTELEKTUALnim TEŠKOĆAMA

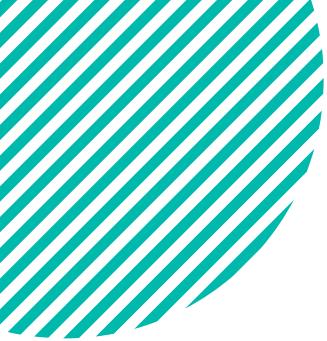
Web stranica udruženja "Život sa Down sindromom FBiH" unaprijeđena je sa posebno kreiranom podstranicom u okviru koje se mogu naći informacije iz oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja i seksualnosti. U okviru nove podstranice su tokom implementacije projekta objavljeni priručnik „Pričajmo zajedno...o odrastanju“, trening paket koji će svim projektnim OCD pružiti sve potrebne instrukcije i resurse za planiranje, organizaciju i izvođenje edukacija po modelu „Pričajmo zajedno“ i sav dokumentovani materijal sa održanih edukacija. Uz podršku osoblja udruženja "Život sa Down sindromom FBiH", roditelji djece s intelektualnim teškoćama i osoblje organizacija koje pružaju usluge djeci i mladima biće omogućen pristup provjerenim i tačnim informacijama o seksualnosti, seksualnom i reproduktivnom zdravlju, prevenciji seksualnog iskorištavanja i općenito temama vezanim za zdravije odrastanje djece s intelektualnim teškoćama.

Priručnik „Pričajmo zajedno...o odrastanju“ na kojem je bazirana projektna edukacija iz oblasti seksualnosti, sigurnosti i zdravog odrastanja djece i mladih s intelektualnim teškoćama

Trening za jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva koje pružaju usluge djeci i mladima sa intelektualnim teškoćama i njihovim roditeljima

Asocijacija XY i Univerzitet u Birmingemu protiv stigme žrtava seksualnog nasilja!

Donator: Vijeće za ekonomska i
društvena istraživanja
Ujedinjenog Kraljevstva (ESRC)

TRAJANJE: 01.09.2019. - 31.10.2020.

O PROJEKTU

Projekt se fokusira na problem društvene stigme kojoj su često izloženi žene i muškarci koji su preživjeli seksualno nasilje. Realizira se u saradnji sa prof. Janine Natalya Clarke sa Univerziteta u Birmingemu koja je u okviru svojih prethodnih istraživanja izradila zajedno s kolegom Thomasom Stocksom Priručnik o seksualnom obrazovanju i ljudskim odnosima. Priručnik je namijenjen radu u školi sa učenicima od 14-18 godina i ima cilj da obezbijedi sveobuhvatno obrazovanje o spolu i održanju zdravih odnosa, informacije o lokalnim uslugama za mlade ljude koje se odnose na seksualno nasilje, seksualno zdravlje, mentalno zdravlje, da ospore mitove vezane za seksualno nasilje i poduče o silovanju kao oružju rata i o trajnom uticaju koji ima na preživjele.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

• JAVNOST U BIH KAŽE NE STIGMI I DISKRIMINACIJI ŽRTAVA SEKSUALNOG NASILJA

Cilj javne kampanje „Utišaj stigmu!“ je bilo podizanje svijesti građana o problemu stigme s kojom se suočavaju žrtve seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini. Žene i muškarci koji su preživjeli bilo koji oblik seksualnog nasilja često su stigmatizirani unutar svojih porodica, zajednica ili u institucionalnom kontekstu. Česti su slučajevi da žrtve seksualnog nasilja sudjeluju u samo-stigmatizaciji, što znači da krive sebe, osjećaju krivnju ili misle da ih drugi ljudi prozivaju i govore o njima.

Kreirane su poruke koje su trebale šиру javnost potaknuti na razmišljanje o osobama koje su preživjele seksualno nasilje, njihovom položaju u društvu i brojnim izazovima s kojima se susreću kao jedna od najranjivijih grupa stanovništva. Kreiranju poruka su doprinijeli prof. Janine Natalya Clark i nekolicina osoba koje su tokom rata u Bosni i Hercegovini 1992-1995. preživjele seksualno nasilje.

Javna kampanja „Utišaj stigmu!“ sastojala se od online kampanje koja je kreirana na društvenim mrežama Asocijacije XY, medijskih gostovanja i ulične akcije koja je održana 30. januara 2020. godine ispred BBI Centra u Sarajevu. Uličnu akciju koju su organizovali volonteri Asocijacije XY podržali su brojni građani, mediji i g. Matthew Field, ambasador Ujedinjenog Kraljevstva u Bosni i Hercegovini.

• 30 PEDAGOGA I NASTAVNIKA SREDNJIH ŠKOLA SA PODRUČJA KANTONA SARAJEVO UNAPRIJEDILI ZNANJE O PREVENCICI NASILJA

U cilju razvoja kapaciteta škola da aktivno doprinesu prevenciji nasilja i seksualnog nasilja primjenom obrazovnog alata Program Y i Priručnika o seksualnom obrazovanju i ljudskim odnosima, Asocijacija XY je organizovala edukaciju za nastavno i nenastavno osoblje deset srednjih škola sa područja Kantona Sarajevo.

Na taj se način doprinijelo razvoju znanja, stavova i vještina relevantnih za planiranje i realizaciju preventivnih aktivnosti u okviru formalnog obrazovanja. Primijenjene su participativne tehnike rada, a koje su aktivno uključile učesnike u edukativni proces, omogućavajući na taj način svim učesnicima jednake mogućnosti u usvajanju novih informacija, ali i razvoju vještina koje su ključne za njihov budući angažman na polju prevencije nasilja.

Jedna od poruka korištenih tokom javne kampanje „Utišaj stigmu!“

E.R.C
EUROPEAN
RESEARCH
COUNCIL

Prof. Janine Natalya Clark s Univerziteta u Birmingemu daje izjavu za medije u okviru kampanje „Utišaj stigmu!“

Volonteri Asocijacije XY tokom ulične akcije organizovane ispred BBI Centra u Sarajevu u okviru kampanje „Utišaj stigmu!“

Mi znamo kako razvijati društvo bez nasilja

Inicijativa mladića – promovisanje zdravijih životnih stilova među mladima u Bosni i Hercegovini osporavanjem rodnih stereotipa II

O PROJEKTU

Inicijativa mladića II predstavlja sveobuhvatan, naučno utemeljen i dokazano efikasan program prevencije nasilja i promocije zdravlja koji Asocijacija XY provodi u kontinuitetu od 2007. godine. Inicijativa mladića nadovezuje se na sveobuhvatne i programske napore Asocijacije XY u borbi protiv interpersonalnog i rodno zasnovanog nasilja (RZN), kao i za poboljšanje rodne ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini (BIH) i za rad na pitanjima prevencije u vezi sa ekstremizmom i nasiljem kod mlađih. Projekt je usmjeren na mlađe, naročito na mladiće koji su podložni nasilju i na njihovo antisocijalno ponašanje putem jačanja relevantnih vještina, znanja i stavova koji vode ka poboljšanju ponašanja povezanih sa rodno ravnopravnim normama i nenasiljem.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

Partnerske organizacije u Bijeljini, Travniku i Istočnom Sarajevu imaju razvijene kapacitete da planiraju i realiziraju sveobuhvatne programe prevencije nasilja u okviru formalnog obrazovanja. Nakon višegodišnjeg ulaganja Asocijacije u razvoj kapaciteta partnerskih organizacija, Forum Teatar u Istočnom Sarajevu, Nova Vizija u Novom Travniku i Otahain u Bijeljini prepoznati su kao liderске organizacije u oblasti promocije zdravlja i prevencije svih oblika nasilja.

Slika: Kontinuiran rad sa mladima na kreiranju zdrave sredine

Ministarstva obrazovanja u Kantonu Sarajevo, Srednjobosanskom Kantonu i Bosansko-podrinjskom Kantonu prepoznaju Program Y kao kvalitetan i relevantan obrazovni program i podržavaju njegovu provedbu u okviru formalnog obrazovanja. Pozitivna iskustva škola u realizaciji Programa Y, prepoznatljivost Programa Y u lokalnom i međunarodnom prostoru i iznimni rezultati u oblasti prevencije nasilja doprinijeli su da relevantna ministarstva prepoznaju ovaj kurikulum kao adekvatan i važan dodatak formalnom obrazovanju.

Novih 10 srednjih škola u Kantonu Sarajevo počinje sa realizacijom Programa Y od 2021. godine. Nakon višegodišnjeg razvoja obrazovne platforme Program Y i pratećih sadržaja namijenjenih školama, stvoren su preduslovi za uvođenje programa u nove škole. Tokom 2020. godine, Asocijacija XY ojačala je kompetencije ukupno 40 nastavnika i nastavnica u cilju njihove pripreme za realizaciju radionica baziranih na Program Y metodologiji.

Povećan stepen rodne ravnopravnosti i smanjeno nasilje među mladima, rezultati su kvalitetne i uspješne saradnje Asocijacije XY i partnera sa srednjim školama u Kantonu Sarajevo, Srednjobosanskom Kantonu i Bijeljini.

Online škola dostupna nastavnicima u BiH i regiji, što je jedan od strateških koraka u unapređenju dostupnosti sveobuhvatnog programa u svim školama na području BiH i regije. Od 2020. godine, nastavnici, vršnjački edukatori i profesionalci koji rade sa mladima imaju mogućost razvoja kompetencija relevantnih za primjenu rodno transformativnih alata baziranih na Program Y metodologiji.

Formiran pokret Budućnost za mlade, što je još jedan od koraka u zagovaranju za bolje prilike i mogućnosti za mlađe. Pokret okuplja organizacije civilnog društva, nastavnike i nastavnike, pedagoge i pojedince koji su posvećeni uvođenju obrazovnih programa temeljenih na životnim vještinama u formalno obrazovanje.

Mladi prepoznaju svoju ulogu u prevenciji nasilja i promociji zdravlja, a to potvrđuje kontinuirani rast broja članova Budi muško kluba Sarajevo. Iako je kriza uzrokovana Covid-19 uticala na redovne aktivnosti kluba, klub je u 2020. godini nastavio još intenzivnije sa realizacijom aktivnosti za mlađe, primjenom online alata i informacijsko komunikacijskih tehnologija.

Medijske aktivnosti i aktivnosti kampanja koje je realiziralo projektno osoblje upoznalo je javnosti u BiH sa aktivnostima koje Asocijacija XY provodi u okviru projekta. Tokom 2020. godine 500 000 građana je na socijalnim mrežama pročitalo sadržaje koji se odnose na prevenciju nasilja, dok je 47000 građana dosegnuto putem eksternih medija.

Projekat podržali:

Europska Unija
Centar za razvoj civilnog društva
Ministarstvo za obrazovanje
Ministarstvo za zdravstvo
Ministarstvo za poljoprivredu
i razvoj ruralnog područja

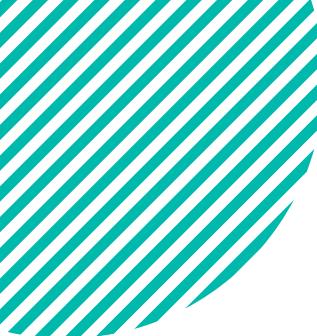
OAK FOUNDATION

CARE

Slika: Mladi koriste online alate za povećanje svijesti o važnosti prevencije nasilja.

Slika: Formiran pokret Budućnost za mlade.

Inovativni i uspješni u postizanju većeg stepena rodne ravnopravnosti i prevenciji nasilja

Donator: UN Women ured u BiH

NAZIV PROJEKTA: UKLJUČENOST ZAJEDNICE U SMANJENJE RODNIH STEREOTIPA I ELIMINACIJU NASILJA NAD ŽENAMA I DJEVOJČICAMA

O PROJEKTU

Asocijacija XY od oktobra 2019. godine sprovodi projekt Uključenost zajednice u smanjenje rodnih stereotipa i eliminaciju nasilja nad ženama i djevojčicama, koji finansira UN Women ured u BiH. Projektne aktivnosti predstavljaju nastavak dobrih i uspješnih praksi partnerskih organizacija primjenom edukativnog programa Program Y - Inovativni pristupi u prevenciji rodno zasnovanog nasilja i promociji zdravih životnih stilova kod mladića i djevojaka. Projektne aktivnosti su usmjerene na: jačanje kapaciteta lokalnih zajednica da samostalno sprovode sveobuhvatne i naučno utemeljene preventivne programe, jačanje kapaciteta nevladinih organizacija da budu dostupan edukativni resurs u lokalnoj zajednici u kojoj su smještene, jačanje kapaciteta srednjih škola u cilju uspostavljanja škola izvrsnosti za prevenciju nasilja. Sve aktivnosti su međusobno povezane i doprinose integraciji održivih modela rada u postojeće kapacitete vladinih i nevladinih institucija u Srednjobosanskom Kantonu, Bijeljini i Istočnom Sarajevu.

Model integracije i međusektorskog povezivanja temelji se na međunarodno priznatom programu CTC (Community that Care) i predstavlja naučeno utemeljen i dokazano efikasan model rada na zagovaranju, edukaciji i mobilizaciji ključnih aktera u određenoj lokalnoj zajednici. Projektom je podržan rad sigurnih kuća čiji je rad značajno ugrožen i otežan uslijed krize uzrokovane pandemijom Covid-19. Ukupno 8 sigurnih kuća dobilo je podršku i nastavile su sa pružanjem specijaliziranih usluga osobama koje su izložene nasilju i osobama koje su preživjele nasilje. Nastavljajući pozitivnu i uspješnu saradnju sa partnerima Centar za izgradnju mira Sanski Most, Asocijacija XY je nastavila pružati podršku religijskim zajednicama u razvoju okvira za prevenciju nasilja u okviru nastavnog predmeta Vjeronauk i u okviru vjerskih okupljanja.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

USPOSTAVLJENE ŠKOLE IZVRSNOSTI ZA PREVENCIJU NASILJA I PROMOCIJU ZDRAVLJA

Nakon višegodišnjeg ulaganja u razvoj kapaciteta škola u Travniku, Bijeljini i Istočnom Sarajevu i postizanjem iznimnih rezultata u prevenciji nasilja i postizanju većeg stepena rodne ravnopravnosti, tri srednje škole su stekle potrebno iskustvo da u ovoj fazi projekta započnu aktivnosti na uspostavljanju škola izvrsnosti. To podrazumijeva dodatna ulaganja u razvoj ljudskih kapaciteta ali i uspostavljanje međuinstitucionalne saradnje u cilju replikacije programa na druge škole i ustanove.

LOKALNE ZAJEDNICE PREPOZNAJU NASILJE KAO VAŽAN DRUŠTVENI PROBLEM I AKTIVNO DOPRINOSE PREVENCIJI NASILJA I PROMOCIJI RODNE RAVNOPRAVNOSTI.

Iako je 2020. godinu obilježila kriza uzrokovana pandemijom Covid-19, to nije sprječilo predstavnike lokalnih zajednica u Bijeljini, Srednjobosanskom Kantonu i Istočnom Sarajevu da intenzivno rade na razvoju sveobuhvatnog programa prevencije nasilja u svojim zajednicama. U svakom od ova tri grada uspostavljene su Lokalne akcione grupe sačinjene od predstavnika lokalnih institucija, organizacija i pojedinaca. Sve tri grupe su razvile lokalne akcione planove sa jasno definiranim kratkoročnim i dugoročnim prioritetima za suprotstavljanje nasilju i realizirale aktivnosti specifične za svaku lokalnu zajednicu.

OSIGURANA PODRŠKA RADU SIGURNIH KUĆA OMOGUĆILA NEOMETAN RAD I PRUŽANJE USLUGA PREŽIVJELIMA NASILJA

Kriza uzrokovana pandemijom Covid-19 doprinijela je porastu nasilja u našoj zemlji, a sigurne kuće u BiH koje pružaju esencijalne usluge žrtvama i preživjelima nasilja suočile su se sa brojnim izazovima na koje relevantne institucije i vlasti nisu pravovremeno i adekvatno reagovale. Kako bi se omogućio neometan rad sigurnih kuća, Asocijacija XY u saradnji sa UNWomen, ured u BiH, osigurali su neophodna sredstva kako bi se omogućilo neometano pružanje usluga u 8 Bh gradova. Zahvaljujući pruženoj podršci, pruženo je **918 usluga** savjetovanja, **1125 telefonskih usluga** savjetovanja i upućivanja. Specijalizirane usluge je koristilo **176 žena i djevojaka**, a ukupno **38 osoba je primljeno u sigurne kuće**.

MUŠKARCI KAŽU NE NASILJU!

Poruka je koju su uputili muškarci iz Istočnog Sarajeva, Bijeljine i Travnika u okviru kampanje Liga pravih muškaraca. Partnerske organizacije iz ova tri grada kroz direktno učešće predstavnika lokalne zajednice i muškaraca koji svojim djelovanjem doprinose prevenciji nasilja i promociji rodne ravnopravnosti nastoje dodatno afirmirati ulogu muškaraca u razvoju društva koje pokazuje nultu toleranciju prema svim oblicima nasilja.

REVOLUCIONARNI I INOVATIVNI ISKORAK RELIGIJSKIH ZAJEDNICA U KONTEKSTU PREVENCije NASILJA I PROMOCIJE ZDRAVLJA

Revolucionarni i inovativni iskorak religijskih zajednica u kontekstu prevencije nasilja i promocije zdravlja, napravljen je zahvaljujući saradnji Asocijacije XY i Centra za izgradnju mira Sanski Most. U okviru uspostavljene saradnje, formirane su ekspertne grupe koje čine predstavnici religijskih zajednica u BiH i predstavnici škola, a koje su uz tehničku podršku Asocijacije XY razvili okvir za uvođenje sveobuhvatnog programa prevencije nasilja u nastavni predmet Vjerouauk u osnovnim školama i okvira za prevenciju nasilja kroz vjerska okupljanja. Oba dokumenta predstavljaju strateški okvir za razvoj programa, priručnika i pratećih sadržaja temeljenih na dokazanim i sveobuhvatnim preventivnim pristupima koji su integrirani u oba dokumenta.

Donatori: Vlade Švajcarske

O PROJEKTU

Projekat mentalnog zdravlja u BiH (PMZ u BiH)

Kroz PMZ u BiH u dosadašnje dvije faze započet je i realizovan strateški okvirni pristup koji je za cilj imao jačanje usluga mentalnog zdravlja u zajednici pretvarajući ih iz sistema u krizi u sistem koji uključuje fokus na prevenciju i blagostanje, dok je cilj posljednje, 3. faze Projekta, unapređenje socijalne inkluzije i kvaliteta života osoba s mentalnim poremećajima, te smanjen rizik od razvoja mentalnih poremećaja. Unaprijeđena socijalna inkluzija i bolji kvalitet života osoba s mentalnim poremećajima podrazumijeva smanjenje stigme i eliminaciju diskriminacije osoba s mentalnim poremećajima i osoba u riziku od mentalnog poremećaja kao rezultata transverzalnih aktivnosti svih komponenti projekta.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

KOMPONENTA 1

U toku 2020. godine nastavljena je implementacija podrške entitetskim agencijama za akreditaciju **u/re/akreditaciji centara za mentalno zdravlje (CMZ), edukaciji osoblja CMZ-ova i bolničkih ustanova o unapređenju kvaliteta usluga zasnovanih na dokazima, te prikupljanju podataka i praćenju indikatora u mentalnom zdravlju**. Međutim, uslijed izbijanja pandemije COVID-19, u RS-u je došlo do zastoja u pripremnim posjetama za reakreditaciju, kao i terenskom radu edukacija o kvalitetu, budući da su upravo planirani CMZ-ovi bili uključeni u odgovor na COVID-19, te su, u dogovoru sa Upravnim odborom PMZ-a, planirane aktivnosti produžene na 2021. godinu. Prijedlog **Zakona o mentalnom zdravlju FBiH** je dovršen i postavljen na web stranicu Federalnog ministarstva zdravstva, dok je **Zakon o zaštiti mentalnog zdravlja RS** usvojen i objavljen 22. 07. 2020. god. Inovirani zakoni odnose se na sva tri nivoa prevencije u mentalnom zdravlju i koncipirani su po principu Lex specialis derogat legi generali. **Revidirani su Akreditacioni standardi** za CZMZ u RS, kao i **Akreditacioni standard za bolnice u FBiH**. **Izrađeni su Modeli zajedničkog planiranja otpusta**, široko promovirani kroz stručnu raspravu i sastanke sa donosiocima odluka i pilotirani u 10 zajednica (7 u RS i 3 u FBiH). Primjena modela nastavljena je u svih 10 pilotiranih ustanova, iako je u bolnicama u kojima je bio povećan broj COVID-19 pacijenata primjena kompleksnog modela privremeno obustavljena zbog mjera smanjenja neurgentnih hospitalizacija u toku pandemije COVID-19. Model otpusta je formaliziran kroz Zakone o mentalnom zdravlju (donošenjem posebnih pravilnika), kao i revidirane bolničke standarde za FBiH. Fond zdravstvenog osiguranja u Republici Srpskoj je uspostavio novi Integrисани zdravstveni informacioni sistem (IZIS) u okviru kojeg smo podržali razvijanje modula za mentalno zdravlje i koji je u probnoj primjeni. U oba entiteta ustanovljeno je rutinsko prikupljanje podataka o mentalnom zdravlju kroz ranije usvojene obrasce entitetskih zavoda/instituta za javno zdravstvo.

KOMPONENTA 2A

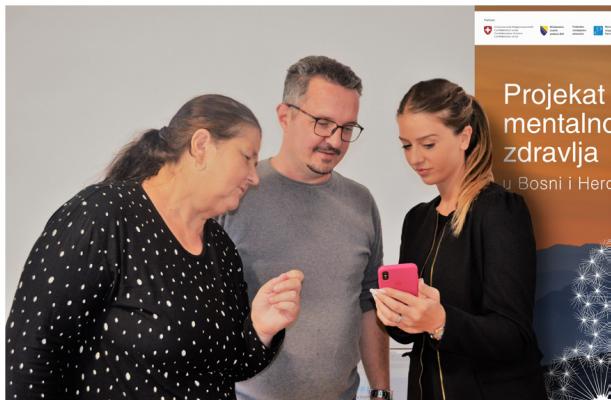
U koordinisanu brigu je tokom 2020. godine uključeno **313 korisnika** ($\bar{Z}=187$, $M=125$). Na **9 dvodnevnih edukativno-supervizijskih radionica** učestvovalo je ukupno **250 profesionalaca** ($\bar{Z}=210$, $M=40$), 214 profesionalaca iz 70 CMZ-ova ($\bar{Z}=180$, $M=34$) i 36 profesionalaca iz bolničkih ustanova u BiH ($\bar{Z}=30$, $M=6$). U okviru on-site posjeta podrške primjeni koordinirane brige, zaključno sa **2020. godinom, posjećeno je svih 74 CMZ-ova u BiH.**

Zbog pandemije COVID-19 zakazane radionice za proljeće su otkazane, ali su održane u jesenjem terminu, kao kombinovane radionice sa fizičkim i online učešćem. **Zadovoljstvo korisnika uslugom koordinirane brige** u 2020. god. pokazuje blagi porast u odnosu na prethodnu godinu, odnosno **kontinuirano visoku vrijednost 3.72** (na skali od 1-4). I dalje su najveći efekti koordinirane brige smanjenje ponovnih hospitalizacija i bolji oporavak i rehabilitacija korisnika. Iako su mjere zaštite od pandemije uticale na rad u CMZ-ovima, koordinatori brige su održavali redovne kontakte sa svojim korisnicima i osigurali kontinuitet psihosocijalne podrške onima kojima je bila najpotrebnija.

Takođe, ukupno je provedeno 5 preventivno-promotivnih (PP) programa. Uključen je 21 CMZ u BiH, koji su provodili programe u isto toliko zajednica. Ukupno osoba uključeno u preventivne programe je 1179 osoba ($M=458$, $\bar{Z}=721$). U partnerstvu sa IJZ RS i 10 CMZ-ova provedeni su **Program prevencije depresije**, kao jednog od najvećih javno-zdravstvenih problema, kod osoba pod rizikom iz opšte populacije, a u saradnji sa timovima porodične medicine, **kroz koji je skrinirano ukupno 1732 osobe ($M=542$, $\bar{Z}=1190$)**. U partnerstvu sa ZZJZ FBiH i 8 CMZ-ova proveden je **Program jačanja protektivnih faktora kod adolescenata u školskom okruženju, u saradnji sa srednjim školama (obuhvaćeno 869 učenika, $\bar{Z}=497$, $M=372$)**. PP program kockarske ovisnosti s nagalskom jačanja protektivnih faktora u školskom okruženju se u partnerstvu sa **CMZ Žepče gdje je obuhvaćeno 226 učenika ($\bar{Z}=112$, $M=114$)**.

Provedeni su i programi „Prevencija depresije u trećoj životnoj dobi“ u partnerstvu sa CMZ-ovima Ilidža, Ključ i Mrkonjić Grad, a obuhvaćeno je **310 starih osoba, $\bar{Z}=224$, $M=86$** . PP program „Prevencija relapsa kod osoba koje boluju od SCH-a“ se provodi u partnerstvu sa CMZ Bosanska Krupa. Projekat je 2020. god. u Sarajevu održao o Konferenciju o mentalnom zdravlju, ljudskim pravima i oporavku u obilježavanju Svjetskog dana mentalnog zdravlja, u saradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom (SZO).

Na ovoj konferenciji predstavljena je i pokrenuta platforma SZO E-trening QualityRights prevedena i lokalizirana u okviru Projekta. Kroz intenzivnu medijsku kampanju **110 osoba je direktno nakon Konferencije završilo ovaj inovativni trening i dobilo certifikat SZO**. U Banja Luci je takođe obilježen Dan mentalnog zdravlja prigodnim programom, koji je već postao tradicija, koji je imao i značajnu medijsku pokrivenost i zainteresovanost javnosti.

KOMPONENTA 2B

U cilju širenja i unapređenja usluge okupacione terapije u mentalnom zdravlju (OT), u toku 2020. god. **uključeno je 799 novih korisnika** (Ž=63%), od toga 737 u FBiH i 62 u RS. U skladu sa izmijenjenim okolnostima rada zbog pandemije COVID-19, **provedene su 4 online supervizijsko-edukativne radionice (dvije za FBiH i jedna za RS)** na temu „**Radna terapija kao odgovor na traumu COVID-19**“. 87 okupacionih terapeuta/kinja steklo je neka nova znanja o tehnikama opuštanja i stimulacije koje se mogu primijeniti onlajn. Usklađeno sa novom situacijom, obavljeno je **95 posjeta na terenu** u cilju međusobne razmjene dobrih praksi i iskustava među okupacionim terapeutima.

Ove posjete su bile veoma uspješne i kao vid podrške kolegama/icama i značajno su doprinijele podizanju motivacije osoblja CMZ-ova. **Postojanje R/OTEL mreže pokazalo se veoma značajno**, gdje su objavljeni svi sadržaji supervizijskih radionica, kao i aktivnosti sa korisnicima, a najznačajnije su priče o psihosocijalnoj podršci pruženoj osobama u izoloaciji i upotrebi OT-a putem Vibera, WhatsAppa, Skype, Messangera, itd. Završen je upis polaznika u obuku za sistemskog porodičnog savjetnika: **27 edukanata (Ž=25 i M=2), 18 u FBiH i 9 u RS iz 22 različite ustanove**.

Predavanja su prekinuta u toku trajanja COVID 19 mjera zbog nemogućnosti edukatorica iz Slovenije da putuju, ali su nastavljena krajem godine, uz dodatni napor partnera USPIT i uz odobreno produženje projekta. U program jačanja kapaciteta profesionalaca u mentalnom zdravlju za rad sa djecom i adolescentima koje provode Medicinski fakultet u Zenici i Medicinski fakultet u Banja Luci uključeno je **ukupno 52 edukanta (Ž=43 i M=9)**, od čega **21 u FBiH i 31 u RS**.

KOMPONENTA 3

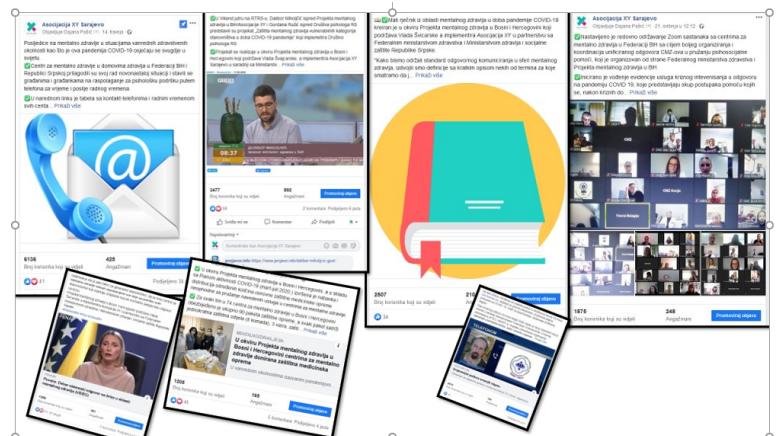
Pandemija COVID-19 značajno je pogodila korisnike usluge mentalnog zdravlja, pa je Projekat **kroz Posebni plan za odgovor na COVID-19, donesen u martu 2020. godine**, podržao 11 udruženja korisnika u nabavci paketa sa ličnim zaštitnim sredstvima i osnovnim potrepštinama koji su podijeljeni njihovim članovima. **Ukupno 305 osoba, od kojih 155 muškaraca i 150 žena, dobilo je psihosocijalnu podršku u tom periodu**. Kroz redovne programe, jačanje kapaciteta korisnika i korisničkih udruženja, te povećanje socijalne inkluzije osoba sa mentalnim poremećajima u 2020. god. direktno je uključeno **320 korisnika/ca kroz različite programe (Ž=163, M=156)** (2 programa u Banjaluci, 2 u Sarajevu, 2 u Mrkonjić Gradu, Čelincu, Tuzli, Vitez). **Trening govorništva** u ovoj godini završilo je **12 korisnika** (Ž=6, M=6), od kojih je troje bilo angažovano na interaktivnoj fotodokumentarnoj izložbi „**Čovjek je čovjek**“ održanoj u Sarajevu i Banja Luci, čime je podržan njihov uspješan oporavak i osnaženo psihosocijalno funkcionisanje. Na polju smanjenja stigme i njenih efekata uticalo se i kroz izradu **Priručnika o etičkom izvještavanju**, te **edukacijom novinara i zdravstvenih radnika**.

Priručnik, kao jedinstven dokument u regiji koji sadrži obilje kvalitetnih informacija, domaćih i inostranih zakonskih obaveza i standarda, konkretnih savjeta o upotrebi jezika i prikaza, razumljivim jezikom opisane mentalne poremećaje koji su najčešće pogrešno interpretirani u medijima i javnosti, konkretne i izdvojene smjernice za novinare za jezički ispravnu upotrebu terminologije kada su u pitanju mentalno zdravlje i specifični

mentalni poremećaji, usvojen je na studijskim programima novinarstva u Banja Luci i Sarajevu. Održane su **tri radionice sa ciljem da se povećanjem svijesti onih koji izvještavaju**, podstakne kultura etičkog izražavanja i prikazivanja o mentalnom zdravlju koja će dovesti do tačnog, etičnog, stručnog i pozitivnog izvještavanja. Na radionicama je učestvovalo ukupno **78 osoba** ($\bar{Z}=54$, $M=24$) od čega je 30 iz oblasti novinarstva i odnosa sa javnošću. Kroz saradnju sa osnaženim korisničkim udruženjima i lokalnom zajednicom, **dva modela zapošljavanja korisnika usluga** u mentalnom zdravlju uspješno se implementiraju u tri lokalne zajednice. Zagovaračkim aktivnostima u lokalnim zajednicama omogućeno je uspješno provođenje programa u dvije zajednice.

Uz dogovoru sa donatorom i FMZ i MZSZ RS, a na osnovu ispitanih potreba profesionalaca u mentalnom zdravlju i korisnika usluga, kao i ocjeni potreba za kriznim intervencijama u situaciji pandemije COVID-19, Projekat je pripremi i proveo **Poseban plan odgovora na COVID-19** u martu 2020. godine. Prema ovom planu, pružena je podrška CMZ-ovima kroz nabavku određenih količina lične zaštitne opreme koja je isporučena svim CMZ-ovima, što je iskazano kao najveća potreba na početku pandemije. Podrška je pružena izradom alata za Evidenciju kriznih intervencija u CMZ-ovima u FBiH i RS kao odgovor na COVID-19, održavanjem onlajn radionica uz učešće predstavnika kriznih štabova entitetskih ministarstava za pravovremeno informisanje i podršku, pripremom i diseminacijom najrelevantnijih alata i informacija za borbu protiv COVID-19 putem TV, radio kanala i društvenih medija Asocijacije XY. Prikupljeni su podaci iz bolničkog sektora o kontinuitetu brige i primjeni Modela otpusta pacijenata iz bolnica. Evidencija usluga križnog interveniranja izazvanih pandemijom COVID-19 koje su pružali centri za mentalno zdravlje u BiH pokazala je da je samo u periodu od **16. marta do 30. juna 2020. godine pruženo preko 60.000 hiljada takvih usluga, koje je dobilo više od 25.000 osoba (55% žena)**. Od ukupnog broja korisnika usluga u oblasti mentalnog zdravlja 74,2 posto su pripadnici ranjivih grupa. **Najviše osoba koje su tražile psihosocijalnu podršku tokom krize COVID 19 pandemije je bilo u kategoriji sa hroničnim bolestima, 41 posto, a od specifičnih ranjivih grupa ističu se onkološki pacijenti i penzioneri.**

Projekat mentalnog zdravlja u Bosni i Hercegovini podržava Vlada Švajcarske, a implementira Asocijacija XY u partnerstvu sa Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i Federalnim ministarstvom zdravstva.

Centar za mlade XY

Asocijacija XY redovno radi na aktivnostima promocije i uključivanja mlađih ljudi, volonterki i volontera u rad naše organizacije. Centar za mlade XY je prostor namijenjen svim mlađim ljudima Asocijacije XY, u okviru kojeg se redovno održavaju edukativne radionice i kreativne radionice, obuke i druženja mlađih a sve s ciljem da se unaprijede kapaciteti mlađih kako bi mogli samostalno planirati i sprovoditi programe u oblasti zdravlja i promocije zdravih stilova života.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

KOORDINACIONO TIJELO MLADIH ASOCIJACIJE XY RADIT ĆE NA KREIRANJU ZDRAVE SREDINE

Mladi Asocijacije XY kreirali su koordinaciono tijelo koje ima za cilj umrežavanje većeg broja mlađih i volontera iz različitih gradova BiH sa zajedničkom misijom kreiranja zdrave sredine i veće informiranosti mlađih.

Kreiranjem Koordinacionog tijela XY Mlađih tokom YSAFE konferencije rezultiralo je umrežavanjem većeg broja mlađih i volontera iz različitih gradova BiH sa zajedničkom misijom kreiranja zdrave sredine i veće informiranosti mlađih.

Mladi predvođeni Koordinacionim tijelom XY kreirali su veliki broj online kampanja koji su se najviše odnosili na očuvanje mentalnog zdravlja u toku COVID-19 situacije, ali su također sa mlađima razgovarali i o očuvanju seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Ovakav način funkcionisanja je olakšao suradnju sa mlađima iz različitih gradova BiH, jer su imali svog predstavnika koji je dio Koordinacionog tijela XY Mlađih.

Mladi iz različitih gradova tako ujedinjeni stekli su vještine i znanje o implementiranju različitih aktivnosti. Koristili su i online alate (fotografije, video sadržaje, animacije) kako bi povećali svijest drugih mlađih o seksualnom i reproduktivnom zdravlju. Na taj način sproveli su 6 uličnih aktivnosti i 37 online kampanja. Zbog specifične situacije COVID-19 stavili su naglasaka upravo na online aktivnosti. Predstavnici koordinacionog tijela su imali sastanke na mjesecnoj osnovi gdje su planirali aktivnosti ali i kreirali plan za 2021. godinu. U narednoj godini plan je uključiti još više mlađih ljudi, osnažiti trenutne članove i širiti tačne i provjerene informacije s ciljem kreiranja zdrave sredine.

Koordinaciono tijelo mlađih Asocijacije XY

MLADI UJEDINJENI PROTIV NASILJA!

Mladi Asocijacije XY i ASuBiH-a (Lokalni tim Sarajevo) su zajedno kreirali ekspertnu grupu mladih koji će u narednom periodu raditi na prevenciji nasilja. Njihove aktivnosti će biti usmjerene na informisanje vršnjaka i vršnjakinja o štetnosti vršnjačkog nasilja.

U sklopu 16 dana aktivizma kada mladi aktivisti i volonteri/ke žele da pruže još više znanja i vještina kako bi mladima širom BiH ukazali na problem vršnjačkog nasilja mladi Asocijacije XY (članovi i članice Budi Muško Kluba Sarajevo) i Lokalnog tima ASuBiH-a su kreirali ekspertnu grupu koja će raditi isključivo na prevenciji ovog problema.

Cilj je bio da se mladi iz dvije organizacije ujedine u kreiranju zajedničkog cilja a to je da što više mladih bude informisano o štetnosti nasilja vršnjačkog nasilja. Poznato je da oni mladi koji koriste nasilnu komunikaciju smatraju da je to bezazленo i da predstavlja neki oblik šale. Ekspertna grupa mladih edukatora i edukatorica za prevenciju nasilja je radila na širenju informacija o posljedicama vršnjačkog nasilja, kreiranju online sadržaja i drugih sadržaja za mlade s ciljem stvaranja sredine u kojoj mladi znaju prepoznati nasilje, ali i reagovati.

Prevencija vršnjačkog nasilja prije svega podrazumijeva dovoljnu informiranost o samom nasilju i njegovim znakovima, kako bi se isto moglo prepoznati na vrijeme. Zadatak ove grupe je da mladim ljudima pokažu da nasilje ne znači hrabrost i snaga, te da ono sa sobom razne negativne posljedice, koje nažalost u nekim situacijama mogu završiti i tragično. Osim toga, mnogi mladi ljudi, koji svjedoče nasilju, vjerovatno zbog straha od nasilnika, ne prijave nasilje na vrijeme i postaju pasivni posmatrači. Glavni cilj je pomoći im da se oslobole tog straha i skrenuti im pažnju na sve posljedice koje takva šutnja i pasivnost može donijeti.

Aktivnost se realizuje u okviru projekta Inicijativa mladića II (YMY- Young Men Initiative): "Promovisanje zdravijih životnih stilova među mladima u Bosni i Hercegovini osporavanjem rodnih stereotipa II", koji je podržan od Vlade Švicarske, OAK Fondacije, Austrijske razvojne agencije i CARE International Balkans Bosna i Hercegovina.

Veliki interes medija za aktivnosti Asocijacije XY i u vrijeme pandemije COVID-19

Veliku podršku Asocijaciiji XY u transparentnosti i protoku informacija u dosadašnjem radu pružaju domaći i regionalni mediji. Iako bh. medijsku scenu karakteriše izuzetno veliki broj medijskih kuća Asocijacija XY uspjela se pozicionirati kao pouzdan i stručan partner i saradnik u oblasti zdravlja i zdravih životnih stilova na medijskoj sceni Bosne i Hercegovine što je posebno

došlo do izražaja u vrijeme pandemije COVID-19. Mediji su dugogodišnji, pouzdani partneri Asocijacije XY koji podržavaju programe i projekte od sveopćeg društvenog interesa kao i informacije o svakodnevnim uslugama te ih putem svojih kanala plasiraju u javnosti.

O Asocijaciji XY i projektnim aktivnostima u protekloj godini objavljeno je 260 neplaćenih TV i radio priloga, emisija i tekstova na web portalima koji na pozitivan i inspirativan način prikazuju organizaciju, njezino djelovanje, ali i donatore, vladine institucije i partnere. O Asocijaciji XY najviše su izvještavali novinari i novinarke sa web portala i elektronskih medija ali podrška nije izostala niti od printanih medija i novinskih agencija. Interes za programske oblasti i projekne aktivnosti Asocijacije XY pokazali su, kako javni RTV servisi, tako i privatne bh. i regionalne medijske kuće. Ukupan broj osoba koje su putem eksternih medija dobile informacije o nama u protekloj godini je 1. 600, 000.

Aktualne teme od sveopćeg društvenog interesa sa fokusom na oblast mentalnog zdravlja u vrijeme pandemije COVID-19 koje je implementirala Asocijacija XY u protekloj godini, kanaliseane kroz web stranicu, društvene mreže (Facebook, Twiter, Youtube i Instagram) dali su veliki doprinos u svakodnevnoj komunikaciji sa onima koji prate i kroz interakciju aktivno učestvuju u našem radu. Korisne i servisne informacije došle su do svakog doma

u našoj zemlji.

U toku 2020. godine, dosegnuti broj osoba koje su vidjele sadržaje Asocijacije XY putem ovih kanala komunikacije iznosi 984.852. Do sada je Asocijacija XY registrovala 26.000 pratilaca i preko dva i pol miliona pregleda na društvenim mrežama.

DRUŠTVENE MREŽE ASOCIJACIJE XY FACEBOOK, TWITER, YOUTUBE, INSTAGRAM

26.000 PRATILACA

**984.852
OSOBA VIDJELO SADRŽAJ
SA DRUŠTVENIH
MREŽA**

MEDIJI KOJI SU NAJVIŠE IZVJEŠTAVALI O AKTIVNOSTIMA ASOCIJACIJE XY

FENA

BHRT